kopertoteka 424

003 Nazwisko LEWAŃSKI Imiona Ryszard Kazimierz lat życia 77

004 Pseudonim .....

006 z domu ..... Rodzice .....

008 Data urodzenia 23.11.1918 Miejscowość Warszawa

010 Data śmierci 30.5.1996 Miejscowość .....

012 ~~Pogrzeb~~/Spopielenie ..... Adres Cmentarza .....

..... Nr. grobu .....

026 Źródła: Dziennik Polski 30.7.96 wspomnienie

Nekrolog 4 i 11.6.1996

Ankieta .....

Lista Stowarzyszenia .....

Grodziska .....

Suchecitz .....

Inne .....

Karta Rejestracyjna Archiwum Osobowe Emigracji. Biblioteka Polska w Londynie.

D.P. 4.6.1996

RYSZARD K

były żołnie

Historyk, profesor po
wielu prac o stosunka
Niezmęczony działacz
czasów niewoli sowieck
kiej chorobie, zmarł 3
Zawiadamia

Ż

2406/2/2

D.P. 11.6.19

prof. RYSZAR

urodzony 23 listopada 191
nierz 2 Korpusu WP we W
tach Bolonii, Berkeley i St
tetów Bolonii i Udine, wsp
Europa", autor kilkunastu
i kultury w sześciu językac
polskiej". Współorganizat
Natio Polonorum 1990 r.,
sino i Bolonii.

Zmarł 30 maja 1996 r.
todystów dnia 7 czerwca
spoczynku ustalone będzi

Wspaniałego ambasad
ewangelicyzmu żegna w

ZR

2424/2/22

30 lipca 1996 r. D.P. 30.7.1996 DZIENNIK POLSKI

Ryszard Kazimierz Lewański

Jeszcze jeden wierny żołnierz Rzeczypospolitej odszedł ostatnio na wieczną wartę. 30 maja 1996 r. zmarł w Bolonii kpt. prof. Ryszard Kazimierz Lewański, historyk, działacz emigracyjny.

Urodził się 24 listopada 1918 r. Ojciec — Rudolf — był inżynierem budowlanym, matka — Marcela z Schoenwaldów — pianistka, zmarła gdy Ryszard był niemowlęciem. Przez pierwsze pięć lat wychowywał się w domu wuja i ojca chrzestnego Kazimierza Błeszyńskiego, filozofa i literata. Od małego dziecka Ryszard wzrastał w tradycjach walk o niepodległość: ojciec walczył w obronie Warszawy w 1920 r., wuj — wraz z Jurem Gorzechowskim — uwalniał więźniów z carskiego pawiaka, a matka Błeszyńskiego opowiadała dziecku o bohaterach narodowych. Lewański był ewangelikiem. Przez całe życie był do swojej wiary bardzo przywiązany: szanował polski ewangelicyzm i zawsze podkreślał patriotyzm ewangelików. Należał do Związku Ewangelików Polskich na Obczyźnie, przewodniczył Radzie Naukowej Polskiego Instytutu Ewangelickiego w Sztokholmie, a w 1993 r. wziął udział w londyńskich obchodach 50-lecia tego Związku.

Jako mały chłopiec przez rok mieszkał u pastora Lotha, był pod tym tytułem przetrwał do końca istnienia 2 Korpusu we Włoszech. Wraz z 2 Korpusem Lewański dotarł do Bolonii, z którą związał się do końca swoich dni.

W 1945-46, pracując we wspomnianym „Dzienniku", Ryszard zapisał się na Uniwersytet w Bolonii. Po roku przerwy, gdy wyjechał wraz z „Dziennikiem" do Londynu ukończył uczelnię bolońską, uzyskując stopień *dottore in lettere*. Przez ponad rok Lewański pracował jako lektor języka polskiego na bolońskim uniwersytecie. Ożenił się z Włoszką Lucią Panzavolta. Podobnie jak wielu zdemobilizowanych żołnierzy gen. Andersa, zdecydował się na emigrację do Stanów Zjednoczonych, gdzie przebywał przez 20 lat. Uczył języka polskiego w amerykańskim państwowym Instytucie Lingwistycznym w Monterey, następnie był lektorem języka włoskiego na uniwersytecie w Berkeley.

Zgodnie z życzeniem żony i syna wrócił do Bolonii. Do 1979 r. był dyrektorem biblioteki, profesorem języka i literatury polskiej. W 1990 r. przeszedł na emeryturę, lecz pozostał czynnym współpracownikiem szeregu placówek naukowych: włoskich i polskich.

Ryszard Lewański jest autorem kilkunastu książek, stukilku-

cie św. Wojciecha, od którego nosi swe imię przedmieście Ravenny. Lewański był też inicjatorem Komitetu Polonistów Włoskich w ramach *Associazione Italiana degli Slavisti*. W 1991 zorganizował w Bolonii zjazd naukowy „Droga bursztynowa", który pracował nad związkami Włoch z krajami nadbałtyckimi. Z Polski przyjechało 40 uczestników; Ryszard zredagował obszerną księgę pamiątkową tego międzynarodowego spotkania wzbogacając ją kilku swymi artykułami. Nazywano go ambasadorem polskiej kultury na obczyźnie. Na jesieni ub. roku odebrał w Londynie nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie za propagowanie polskości i polskich osiągnięć w krajach ich osiedlenia.

Czy dobrze czuł się na ziemi włoskiej? Na pewno tęsknił do Polski. „Największa niedoskonałość życia na emigracji to utrata korzeni. Tego się w żaden sposób odtworzyć nie da". Do Warszawy przyjeżdżał od 1961 r., ostatni raz był w Polsce w 1994 r.; wziął wtedy udział w światowym zjeździe Polaków-ewangelików z zagranicy i XV Powszechnym Zjeździe Historyków w Gdańsku. Bardzo przypadło mu do serca to tysiącletnie miasto. Był żarliwym patriotą, wszystkie sprawy dotyczące kraju były mu bardzo bliskie. Chociaż obecna sytuacja Polski napawała go smutkiem to jednak jako optymista — wierzył w zmiany na lepsze. Lewański

tach Bolonii, Berkeley i St
tetów Bolonii i Udine, wsp
Europa", autor kilkunastu
i kultury w sześciu językach
polskiej". Współorganizat
Natio Polonorum 1990 r.,
sino i Bolonii.

Zmarł 30 maja 1996 r. v
todystów dnia 7 czerwca
spoczynku ustalone będzi

Wspaniałego ambasado
ewangelicyzmu żegna w

ZR

2424/2/22

pięć lat wychowywał się w domu wuja i ojca chrzestnego Kazimierza Błeszyńskiego, filozofa i literata. Od małego dziecka Ryszard wzrastał w tradycjach walk o niepodległość: ojciec walczył w obronie Warszawy w 1920 r., wuj — wraz z Jurem Gorzechowskim — uwalniał więźniów z carskiego pawiaka, a matka Błeszyńskiego opowiadała dziecku o bohaterach narodowych. Lewański był ewangelikiem. Przez całe życie był do swojej wiary bardzo przywiązany: szanował polski ewangelicyzm i zawsze podkreślał patriotyzm ewangelików. Należał do Związku Ewangelików Polskich na Obczyźnie, przewodniczył Radzie Naukowej Polskiego Instytutu Ewangelickiego w Sztokholmie, a w 1993 r. wziął udział w londyńskich obchodach 50-lecia tego Związku.

Jako mały chłopiec przez rok mieszkał u pastora Lotha, był uczniem doskonałego gimnazjum gminy ewangelicko-augsburskiej im. Mikołaja Reja, harcerzem 8 Warszawskiej Drużyny Harcerskiej. Dzieciństwo i lata studenckie upłynęły mu w śródmieściu Warszawy: ulice Wspólna, Mazowiecka, Kopernika, Krakowskie Przedmieście, Park Ujazdowki były mu szczególnie bliskie. W szkole Ryszard był uczniem historyka Czesława Leśniewskiego i polonistów: poety Leona Rygiera i Kazimierza Kosińskiego. Po maturze w 1936 r. wstąpił na Uniwersytet Warszawski im. Józefa Piłsudskiego.

Lato 1939 r. spędził Lewański na praktyce wakacyjnej w Muzeum Archeologicznym w Sofii. Powrócił z Bułgarii do Polski, gdy wybuchła wojna, ale nie zdołał się dostać do oblężonej Warszawy. Nie zobaczył już nigdy ojca.

Lewański próbował przekroczyć granicę węgierską, by dostać się do armii polskiej we Francji, ale na granicy zatrzymali go żołnierze sowieccy. Węziono go w Odessie i Charkowie. Dzielił losy Sybiraków prawie przez dwa lata.

Zwolniony w listopadzie 1941 r. po amnestii Lewański wstąpił do 5 Kresowej Dywizji Piechoty, tworzącej się w Tatiszczewie koło Saratowa. Przeszedł szlak bojowy 2 Korpusu. Przydzielony do Ośrodka Zapasowego, pełnił służbę w redakcjach prasy wojskowej m. in. „Dziennika APW", który

ską, uzyskując stopień *dottore in lettere*. Przez ponad rok Lewański pracował jako lektor języka polskiego na bolońskim uniwersytecie. Ożenił się z Włoszką Lucią Panzavolta. Podobnie jak wielu zdemobilizowanych żołnierzy gen. Andersa, zdecydował się na emigrację do Stanów Zjednoczonych, gdzie przebywał przez 20 lat. Uczył języka polskiego w amerykańskim państwowym Instytucie Lingwistycznym w Monterey, następnie był lektorem języka włoskiego na uniwersytecie w Berkeley.

Zgodnie z życzeniem żony i syna wrócił do Bolonii. Do 1979 r. był dyrektorem biblioteki, profesorem języka i literatury polskiej. W 1990 r. przeszedł na emeryturę, lecz pozostał czynnym współpracownikiem szeregu placówek naukowych: włoskich i polskich.

Ryszard Lewański jest autorem kilkunastu książek, stukilkudziesięciu esejów i artykułów naukowych w kilku językach z zakresu slawistyki, bibliotekarstwa, historii kultury polskiej, historii nauki, stosunków polsko-włoskich. Opracował zestawienia polskich i słowiańskich słowników. Pisał o generale Grabińskim w powstaniu bolońskim 1831 r., o pobycie Marysieńki Sobieskiej w Weronie. W ostatnich latach głównymi zainteresowaniami Lewańskiego były: historia nauki, Polacy na uniwersytetach zachodniej Europy i dzieje 2 Korpusu.

Wysiłkom Ryszarda Lewańskiego zawdzięcza swoje wznowienie w 1973 r. Academia di Storia et Litteratura Polacca et Slava „Adamo Mickiewicz", powstała przy Uniwersytecie Bolońskim w 1879 r. W 1993 r. przeforsował swój projekt Stow. Miast Mickiewiczowskich z siedzibą w Muzeum Literatury w Warszawie; objęło ono 12 krajów. Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza w Polsce powołało bolońskiego profesora na członka honorowego. Właśnie w końcu marca br. miał wziąć udział w Warszawie w zebraniu organizacyjnym, przygotowującym obchody 200-lecia urodzin wielkiego romantyka. Niestety musiał wówczas iść do szpitala. Myślał też o innych nadchodzących rocznicach z historii Polski, związanych z Włochami, jak 200-lecie powstania Legionów Dąbrowskiego (1797), czy 1000-le-

obczyźnie. Na jesieni ub. roku odebrał w Londynie nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie za propagowanie polskości i polskich osiągnięć w krajach ich osiedlenia.

Czy dobrze czuł się na ziemi włoskiej? Na pewno tęsknił do Polski. „Największa niedoskonałość życia na emigracji to utrata korzeni. Tego się w żaden sposób odtworzyć nie da". Do Warszawy przyjeżdżał od 1961 r., ostatni raz był w Polsce w 1994 r.; wziął wtedy udział w światowym zjeździe Polaków-ewangelików z zagranicy i XV Powszechnym Zjeździe Historyków w Gdańsku. Bardzo przypadło mu do serca to tysiącletnie miasto. Był żarliwym patriotą, wszystkie sprawy dotyczące kraju były mu bardzo bliskie. Chociaż obecna sytuacja Polski napawała go smutkiem to jednak jako optymista — wierzył w zmiany na lepsze. Lewański zachował przez całe życie kult dla legendarnej postaci Józefa Piłsudskiego: „był on bardzo bliski memu sercu". Cieszył się pomnikiem Marszałka w Warszawie, choć marzył mu się wspanialszy.

Kapitan Lewański pozostał też wiernym żołnierzem Andersa. Spotykał się z nim często, będąc przydzielony do dowództwa 2 Korpusu, gościł go u siebie w domu. Brał czynny udział w organizowaniu uroczystości 50-lecia bitwy pod Monte Cassino, a zwłaszcza obchodów 50-lecia wyzwolenia Bolonii przez 2 Korpus; zorganizował Komitet Obchodu, był jego bardzo czynnym przewodniczącym. Wszystkie te wysiłki nadszarpnęły jego zdrowie. Opublikował w Polsce *Antologię tekstów historycznych i literackich wyzwolenia Bolonii*, którą przygotował dla Włochów 10 lat temu; „chodziło mu o to, by w Polsce wiedziano więcej o tej fazie walk 2 Korpusu". Wśród własnych opracowań Lewańskiego w tej Antologii zwraca uwagę jego artykuł o literaturze 2 Korpusu Polskiego we Włoszech.

Ostatnie plany działań prof. Lewańskiego dotyczyły uczczenia pamięci gen. Andersa. Planował wystawienie pomnika swemu dowódcy w Bolonii, chciał doprowadzić w Polsce do urządzenia izby pamięci w dworku w którym się generał urodził oraz powstania parku 2 Korpusu i kopca Andersa. Zaczął montować Komitet krajowy w celu realizacji tych planów.

Ryszard Lewański zmarł w Bolonii i tam został pochowany. Jego warszawskim przyjaciołom przypomina się tekst napisu na polskim cmentarzu na Monte Cassino: „Bogu oddaliśmy ducha, ziemi włoskiej ciało, a serce — Polsce.

Hanna Szwankowska

029 **Wyznanie** .....

030 **Jednostka wojskowa** 2 Korpus

032 **Rodzaj wojska** .....

033 **Stopień wojskowy** .....

034 **Odznaczenie** .....

036 **Zawód** profesor polonos

038 **Tytuły naukowe** .....

042 **Instytucje** .....

044 **Obozy** .....

046 **Słowo kluczowe** .....

Karta Rejestracyjna Archiwum Osobowe Emigracji. Biblioteka Polska w

30 lipca 1996 r.

List do redakcji

Polacy na Olimpiadzie

...OSTWO ŚWIATA

D.P. 4.6.1996 Ś. † P.

RYSZARD KAZIMIERZ LEWAŃSKI

były żołnierz 2 Korpusu WP (1942-46)

Historyk, profesor polonistyki uniwersytetu w Udine. Autor wielu prac o stosunkach polsko-włoskich, specjalnie z Bolonią. Niezmęczony działacz utrzymania i szerzenia kultury polskiej, od czasów niewoli sowieckiej do końca swego życia. Po długiej i ciężkiej chorobie, zmarł 30 maja 1996 r. w Bolonii, w wieku lat 77.

Zawiadamia

ŻONA, SYN I RODZINA WE WŁOSZECH
ORAZ RODZINA W ANGLII

2406/2/2

D.P. 11.6.1996 Ś. † P.

prof. RYSZARD KAZIMIERZ LEWAŃSKI

urodzony 23 listopada 1918 r. w Warszawie, były więzień sowiecki, żołnierz 2 Korpusu WP we Włoszech 1941-1946. Po studiach na uniwersytetach Bolonii, Berkeley i Stanford w USA, profesor polonistyki uniwersytetów Bolonii i Udine, współredaktor „Studia Italo-Polonica" oraz „East Europa", autor kilkunastu prac naukowych z dziedziny historii, literatury i kultury w sześciu językach, m. in.: „Udział reformacji w rozwoju kultury polskiej". Współorganizator międzynarodowego zjazdu w Bolonii — Natio Polonorum 1990 r., a w 1994 i 1995 obchodów 50-lecia Monte Cassino i Bolonii.

Zmarł 30 maja 1996 r. w Bolonii, gdzie po nabożeństwie w kościele Metodystów dnia 7 czerwca 1996 r. nastąpiło spopielenie zwłok (ich miejsce spoczynku ustalone będzie później).

Wspaniałego ambasadora kultury polskiej i orędownika polskiego ewangelicyzmu żegna w żałobie

ZRZESZENIE EWANGELIKÓW POLAKÓW
W WIELKIEJ BRYTANII

2424/2/22

PAMIĘTNIK LITERACKI
TOM XXI
1996 r.

RYSZARD KAZIMIERZ LEWAŃSKI

Dnia 30 maja 1996 roku zmarł we Włoszech Ryszard K. Lewański. Urodził się w Warszawie 24 listopada 1918 roku, tam zdał maturę i rozpoczął studia na Uniwersytecie Warszawskim. W czasie wojny, po sowieckich łagrach i więzieniach, wstąpił do armii gen. Andersa i w Drugim Korpusie odbył kampanię włoską wraz z bitwą o Monte Cassino.

Po wojnie uzyskał stopnie naukowe we Włoszech i w Stanach Zjednoczonych i tam wykładał na uniwersytetach. Opublikował kilkanaście książek w kilku językach o rozległej tematyce. Był niestrudzonym propagatorem polskiej kultury na terenie Włoch. Kilka towarzystw ofiarowało mu członkostwo honorowe. Został wyróżniony nagrodą naszego Związku za propagowanie polskości i polskiej kultury we Włoszech.

Był członkiem naszego Związku.